

HMS Providence - א.ה.מ. פרובידנס
שייטת שולות המוקשים השניה, מפקד הצי הבריטי בים התיכון
סגן אדמירל סר ססיל הרקורט, CBE KCB הצי המלכותי

סיפורו של אבי

Lieutenant William E. Messinger, Royal Navy, Commanding Officer
סרן וויליאם מסינג'ר, הצי המלכותי, מפקד האונייה.

לפני שנים מספר בניתי אתר באינטרנט כדי לספר על אירוע בו היה אבי המנוח, סרן וויליאם מסינג'ר OBE RN, מעורב, בעת היותו מפקד אונית הצי המלכותי הבריטי במסגרת כוח 'הסיור הפלסטיני', זמן קצר אחרי גמר מלחמת העולם השנייה.
אבי נולד בכפר אפטון-על-נהר-הסברן במחוז וורסטרשייר ב-31.5.1912 והצטרף לצי המלכותי כנער-קשר ב-21.8.1928 בגיל 16. הוא הראשון שקודם בצי הבריטי מנער-קשר לדרגת סא"ל ופיקד על אחת מאוניות הצי המלכותי. במהלך שירותו בצי הוענקו לו שני האותות MBE ו-OBE והוא יצא לגמלאות ב-31.5.1962 אחרי 34 שנות שרות רצופות.

במלחמת העולם אבי שרת על HMS Renown , על HMS Ark Royal האגדית, והשתתף במבצע הטבעת ה-Bismark ובשיירות לאי מלטה. הוא קבל דרגת סגן ב- 18.4.43 והיה המפקד האחראי לקשר הטקטי כשבנות-הברית נחתו בסלרנו, בתחילת הפלישה לאיטליה, מול תותחי הנאצים של דיוויזית הפנצ'ר ה-16, בתשיעי לספטמבר. אני נולדתי ב-21 לחודש והחדשות על בואי לעולם הגיעו לאבי, שפיקד באותה עת על האוניה Hilary, לאחר מספר ימים.

מצבם האומלל של היהודים נגע מאד ללבו של אבי והעבודה בכוח 'הסיוור הפלסטיני' הייתה קשה לו במיוחד. התפקיד של עצירת אוניות עמוסות בצפיפות נוראית עם פליטי השואה הכביד מאד על מצפוני. הוא היה מאד דתי והומניסט גדול. אחרי שש שנים בים, במלחמה נגד הנאצים הוא קיבל חופשה קצרה וביילה בחברת אמי, דוריס, איתי ועם בנו החדש, אחי פיליפ. אז הוא קבל פיקוד על האוניה HMS Providence, שולת מוקשים גדולה מסוג Algerine והפליג איתה לארץ-ישראל (פלסטינה) במלוא המהירות.

125,000 גברים נשים וטף יהודים, שינקו מהחלום הציוני של בית בציון, עשו דרכם המסוכנת דרך הים לפלסטינה (א"י) בתקופה זו, עד 1948. זה היה על אף כל המכשולים שניצבו בדרכם ועל אף ההתנגדות הנמרצת של הממשלה הבריטית. אלה היו פליטים חסרי בית, שרידי תכנית ההכחדה הנאצית שזרמו למקום האחד והיחיד שהבטיח להם תקווה ועתיד. הנני סמוך ובטוח שאבי וצוותו מצאו בשלשת השנים האלה, שבהן הם פעלו ביירוט, תפישה ומעצר אנשים אלה, מלאכה קשה ביותר.

אדמירל סיר ניג'ל אסנהיי, RN, ADC KCB, הלורד הראשון של הימיה, כתב ב-2002 על נושא זה וכך הוא תאר את המצב: "בעקבות מלחמת העולם השנייה, לא הייתה מלאכה שהייתה קשה יותר לביצוע עבור הצי המלכותי מאשר עצירת ההגירה הבלתי-לגלית דרך הים אל פלסטינה בשנים 1945-1948. כוח 'הסיוור הפלסטיני' של הצי המלכותי, שפעל בשיתוף פעולה עם חיל האוויר המלכותי, קיבל על עצמו לבצע עבודה זו, בה נדרשה מיומנות רבה בתמרון האניות ותפעול קבוצות ההשתלטות, שנחשפו לסיכונים משמעותיים. הגורם האנושי, כתמיד, היה חיוני בהצלחת המשימה. רבים מאנשי צוות אוניות הצי היו כאלה ששרתו במלחמת העולם וציפו לשחרור מהיר. בתנאים אלה, היעילות והנחישות שלהם בביצוע המשימה ראויים לשבח. נלסון התפלל שאנשיו יגלו אנושיות ואכן תכונה טובה זו הוצגה כראוי מדי פעם. הצי המלכותי, שהופעל כהלכה, סייע להשגת הפתרונות הטובים ביותר שניתן היה להשיג ובאותו זמן שמר על המוניטין הגבוה והמיוחד שלו".

הרבה אנשי צוות 'ציונו לשבח' והיו גם כאלו שהומלץ להעניק להם מדליות, אבל זה לא נעשה בשום מקרה. בעניין זה הממשל הבריטי של אותה תקופה גילה עיקשות רבה. המשך הגעתן של אניות גדושות בעשרות-אלפי-פליטים, ניצולי השואה, שברה בסופו של דבר את התנגדות הממשלה הבריטית וב-1948 המנדט הבריטי על ארץ ישראל הגיע לקצו.

פליטים יהודים ניצולי השואה הנאצית, בעיקר מפולין, נסעו בלילות בין חודשיים לחמישה חדשים בעגלות רתומות לסוסים, עד שהגיעו מותשים לעיר הנמל באקאר, ביוגוסלביה. ששה סוכני 'המוסד' הישראלי¹ השתלטו על אניית הקיטור "Athina", שנבנתה ע"י חברת GT Soley & Co מ-Greenock, הצטיידו במצרכי מזון הומניטאריים מ-UNRRA ובכמות דלק, שתספיק להגיע לפלסטינה. הם הניפו את הדגל הציוני ושינו את שמה ל'רפיח', לכבוד חברי 'ההגנה' אשר נתפשו ונעצרו במחנה בעיירה רפיח ליד הגבול המצרי. הם העמיסו עליה 800 פליטים, גברים נשים וטף ושטו לכיוון הארץ. ב-26 בנובמבר 1946 היא עברה את מיצרי אוטרנטו ונכנסה לים האיוני. לאחר שעקפה את הפינה הדרומית של פלפוניסוס, מצפון לכרתים היא הגיעה לאי סירנה בחבל הדודוקאנז ב-7 בדצמבר. כאן היא הייתה אמורה להוריד את אנשי הצוות הזר לספינה אחרת, אך זו בוששה לבוא.

הקברניט החליט להיכנס אל מפרץ גדול אשר לא היה מוגן היטב ולחכות שם עד שוך הסערה. בנסותו לעגון שם 'הרפיח'-Athina עלתה על סלעים והמים התחילו להצטבר בה במהירות מפחידה. העולים המבוהלים קבלו פקודה לעזוב את האנייה מיד והם קפצו למים

¹. ביניהם, יוסי הראל וראובן יתיר, שעברו בבאקאר ל'כנסת ישראל'. מפקד 'רפיח' היה גד לסקר ו'הגדעוני' אברהם ליכובסקי. י. ב-צ.

בחושך ועלו לחוף בעזרת חבלים שהותקנו במהירות. תינוקות נכרכו בשמיכות ונזרקו מהאנייה לאנשים שעמדו במים. האנייה ירדה למצולות תוך 45 דקות. שמונה עולים טבעו בטרגדיה באותו לילה וגופותיהם נסחפו מהים לחוף. וזה מה שכתב אחד הניצולים שהיה באותה תקופה רק ילד: "קשה לתאר את הבהלה ואת הזעזוע הנורא של אותו רגע, 800 נפשות באמבט מחורר שמנסים להציל את נפשם. תנאי מזג האוויר היו איומים, הקור היה נורא והגלים היו בגובה רב, 6-7 מטר. אנשים לבושים בתחתונים או בחלוקים בלבד קפצו אל הסלעים במים המעורבלים".

בערב השמיני בדצמבר קיבל מטוס של ה-RAF, שבסיסו בקפריסין, פקודה לסרוק את השטח ולהצניח מזון וציוד חירום למקום האסון. באותה עת היתה שולת-המוקשים HMS Providence בכוננות של שעה לפעולה בנמל חיפה. אבי היה בחדרו ובדיוק גמר להתפלל על ברכיו כפי שהוא נהג תמיד. באותו ערב הוא בקש מהקב"ה הזדמנות לעשות מעשה למען האנושות ולעזור לאלה "שהם בסכנת חיים במרחבי הים", כדברי ההמנון שכה אהוב על מלחים. במקרה זה הוא התכוון לזרם של העולים היהודים המנסים נואשות להגיע "לארץ המובטחת" שלהם. אותם האנשים שהוא יירט את אוניותיהם והשתלט עליהן במשך כל השנה הקודמת. בשעה 23:00, כשהתכוון לשכב לישון, הגיע לדלתו הסגן הראשון של ספינתו והגיש לו שדר בכתב סתר ממפקד הצי בים התיכון הפוקד עליו להתקדם מיד בכל המהירות לאי סירנה בה נמצאים כ-700 ניצולים מהאנייה הטרופה הבלתי-לגלית "רפיח/Athina". Providence יצאה מהנמל ב-23:30 ועברה את מיצרי סקרפנטו בשעה 08:00 ב-10 בדצמבר והגיעה לאי סירנה ב-12:10. שם הצטרפה אליה המשחתת HMS Chevron ושתי אניות צי יווניות, HMS Themistocles ו-HMS Aegean. המצב הלך והחמיר כשסערה נוספת התחוללה באזור ונעשה קשה מאד להעלות את הניצולים, ולעתים - גם מסוכן לצוות הצעיר של ה-Providence.

בשעה שאבי קרב את ספינתו ככל האפשר לחוף, נשלחו סירות המנוע וההצלה להעלות את הניצולים הרטובים והמורעבים ולהעבירם לאנייה. הם היו ללא אוכל חם וללא מי-שתייה במשך שלשה ימים והרבה מהם היו במצב בריאותי קשה, במיוחד הילדים והזקנים. בשובה של סירת ההצלה לראשונה לדופן האוניה היא התהפכה והניצולים נתקפו בבהלה. מלחי האנייה הצליחו, למזלם, להציל את כולם. בשעה 03:50 בבוקר ה-11 בדצמבר הפליגה Providence למפרץ סודה בקפריסין במהירות של 11.5 קשר עם 256 ניצולים. 17 מהם היו על סף התמוטטות והושכבו בחדר החולים ובחדרו של אבי.

דוד גולן, ההיסטוריון הישראלי, סיכם את האירוע הזה כך: "הצלת הפליטים היהודים, נוסעי האוניה 'רפיח'-Athina - שטבעה בחוף האי סירנה ב-1946 - על ידי אוניות הצי המלכותי, היתה דוגמה למופת של המסורות הנעלות נטולות-האנוכיות בשילוב ימאות מקצועית של השירות, אשר בעזרת חיל האוויר המלכותי, הצילו את מי שעתידיים היו להיות אויביהם - שהתעתדו להעפיל באוניה 'רפיח' - ועשו זאת על אף הסיכון הגדול לחייהם הם ולאוניות ולמטוסים שלהם. מספר מלחים, שפעלו מעל ומעבר לנדרש מהם, הומלצו לקבלת ציון לשבח על מעשיהם בפעולה זו, אך הממשלה הבריטית של אותם זמנים התעלמה מזאת".

בחודש אוגוסט 2008 התקשרה אלי סטודנטית לדוקטורט של האוניברסיטה העברית ברחובות, ישראל. היא קראה את סיפור אבי באתר שלי וסיפרה שאביה היה נער בן 17, ניצול השואה על 'הרפיח'. היא כתבה: "זה היה ממש מעניין לקרוא את סיפור האוניה 'רפיח'-Athina מנקודת מבט של בריטי, במיוחד של בנו של מפקד האוניה המצילה. אבי היה אחד הניצולים והיה אז בן 17. אני הייתי בת 12 כששמעתי את הסיפור לראשונה. ישבתי מספר לילות עם אבי והוא סיפר לי הכול ואני העתקתי את סיפורו. זה ייהפך לעדות חיה ונאמנה של אותו מעשה ואני אשלח זאת לבנים ולנכדים של הניצולים. הרבה מהם רצו לשמוע את פרטי הסיפור ולא היה להם מקור מהימן. כל זה היה מאד טראומטי לניצולים. גופות ה-8 שטבעו הובאו ארצה על ידי הצי הישראלי מסירנה והם נקברו בבית העלמין בחיפה. אני מקווה לתרגם את סיפורו של אבי לאנגלית ואז אני אשלח לך אותו. אבי אמר שזה לא היה קל למלחים הבריטים לעמוד מנגד לניצולי השואה, במיוחד הזקנים והאמהות עם טפן. אני מתארת לעצמי כמה זה היה קשה למישהו כמו אביך לראות כמה היהודים היו נואשים וראו את הבריטים כאויביהם. הניצולים לא

רצו לרדת מהאנייה כשהיא הגיעה לקפריסין. זיכרונות מחנות הריכוז עוד היו טריים מדי והם לחמו נגד המלחים והחיילים ורק על ידי שימוש בגז מדמיע הצליחו להביא אותם לחוף, ושם הם עמדו ובכו ושרו 'התקווה' והבריטים עמדו בשקט ובכבוד עד שהשיר נגמר. מאוחר יותר התפתחו ידידויות בין היהודים והבריטים. אנשינו קבלו יחס טוב, וקבלו בגדים ואוכל וטיפול רפואי. זה היה בוודאי מצב מוזר עבורם."

ההמנון 'התקווה' נכתב על ידי נפתלי הרץ אימבר, יהודי לא-דתי מגליציה שעלה לפלסטינה בשנות ה-1880. ההמנון עוסק בחלום בן 2000 שנה של היהודים להיות עם חופשי במולדתם, ארץ ישראל. חלום זה התגשם לבסוף עם הקמת מדינת היהודים ב-1948.
[במקור מופיע כאן תרגום 'התקווה' לאנגלית]

אני מאד גאה באבי בגלל אהבתו ואנושיותו כלפי כל אדם. שינוח בשלווה על משכבו לנצח.

ניקולס ר. מסינג'ר
Commander RD**, FNI, RNR, Rtd
www.nickmessinger.co.uk